

De balans tussen werk en privéleven

De balans tussen werk en privé, arbeidsparticipatie en geboortecijfers: een kort overzicht van de ontwikkelingen in West- en Oost-Europa.

DOOR: AGNES SIMONYI - Een van de grootste veranderingen van de afgelopen vijftig jaar is de aanzienlijke toename van vrouwen op de arbeidsmarkt. Daarvoor was 'huisvrouw zijn' voor veel vrouwen een fulltime baan: het huishouden doen en daarnaast zorgen voor de kinderen en andere familieleden. Terwijl veel van dit werk nog steeds door vrouwen wordt uitgevoerd, nemen vrouwen in de samenleving van de 21ste eeuw actief deel aan de arbeidsmarkt, niet alleen omdat gezinnen het extra inkomen nodig hebben. Vrouwen hebben – met succes – gestreden voor de mogelijkheid om te werken en te leren naar hun eigen capaciteiten en de erkenning daarvoor. Echter, hoe gaan gezinnen, de sociale omgeving en de maatschappij om met deze nieuwe situatie? Hoe kunnen vrouwen aan deze nieuwe uitdagingen tegemoetkomen en tegelijkertijd leren, werken, voor de kinderen zorgen, het huishouden doen en maatschappelijke betrokkenheid tonen? En: op welke manier worden het welzijn van de kinderen en het welzijn van de vrouw/moeder het best verzekerd?

Deze vragen hebben het afgelopen decennium het debat over de balans tussen werk en privéleven bepaald. Het debat kwam voort uit de ambitie om gelijke kansen voor vrouwen te realiseren en uit bezorgdheid over demografische ontwikkelingen. Zo werd er tot de jaren 80 van de vorige eeuw een licht negatief verband gevonden tussen werkende vrouwen en geboortecijfers. Recentelijk onderzoek, waarnaar wordt verwezen in OECD- en EU-documenten, laat nu een positieve trend zien in de cijfers van Frankrijk, Engeland en Noorwegen, landen waar veel moeders werken en waar inmiddels de geboortecijfers tot de hoogste van Europa behoren.

Nieuwe EU-lidstaten

In de nieuwe EU-lidstaten in Oost-Europa bleek in dezelfde periode een sterke daling in het aandeel van vrouwen op de arbeidsmarkt. Dit kwam door een verlies van banen door de economische transformatie in deze naties. Meer thuis-

blijvende vrouwen leidden daar de afgelopen twintig jaar echter niet tot hogere vruchtbaarheidscijfers. Ondanks de dubbele last van werk en gezinsleven is het meedraaien op de arbeidsmarkt voor vrouwen een steeds belangrijker element van voldoening geworden, zeker in de tijd van onzekerheden in de werkgelegenheid.

Door een coherent beleid op het gebied van sociaal welzijn en welbevinden op het werk zijn vrouwen in de Europese gemeenschap ervan verzekerd dat zij in hun werk en professionele ontwikkeling niet worden gehinderd door familieplichtingen. Ook andersom zorgt dit beleid ervoor dat moederschap en het hebben van een familie niet worden gelimiteerd door de werksituatie. Ouderverlof, flexibele werkovereenkomsten en faciliteiten voor kinderen worden als de drie meest belangrijke peilers beschouwd van de balans tussen werk en privéleven.

Flexibele tijden

Het systeem van ouderschapsverlof, dat steeds vaker ook voor vaders geldt, laat jonge werkende ouders toe de periode na de geboorte van hun kinderen (in sommige landen maanden, in andere jaren) thuis voor hun kinderen te zorgen zonder hun baan te verliezen. De flexibele arbeidsmogelijkheden, inclusief parttime werken, flexitime overeenkomsten, tijdsbesparende schema's en werken op afstand, helpen ouders om met succes tijd en energie tussen werk en privéleven te verdelen. Hoewel deze beleidsmaatregelen vooral door vrouwen worden benut, zijn er in Europa de afgelopen jaren veel initiatieven die laten zien dat het creëren van een goede balans tussen werk en privéleven niet alleen de taak van vrouwen is, maar voor het hele gezin consequenties heeft. Bijna 20 procent van de Europese werknemers werken parttime. 80 procent hiervan is vrouw, met alle negatieve gevolgen die parttime werken met zich meebrengt, zoals lagere lonen en minder sociale zekerheid.

De derde peiler in de balans tussen werk en

privéleven – goede kinderopvang – is een kwestie die niet alleen gezien moet worden in het licht van arbeidsparticipatie van vrouwen. Voorzieningen voor zorg, onderwijs en opvang zijn essentieel voor beide werkende ouders. Echter, in het systeem van kwalitatief hoogwaardige zorgfaciliteiten voor jonge kinderen moeten de behoeften en interesses van kinderen, ook de jongste, goed worden onderzocht en gegarandeerd. Tijdens de dagen die kinderen in zulke voorzieningen doorbrengen, wordt de basis gelegd voor hun toekomstig welzijn, gezondheid en fysieke, mentale en sociale ontwikkeling. Het verzekeren van een breed aanbod aan deze faciliteiten is noodzakelijk om het doel van 60 procent werkgelegenheid voor vrouwen, zoals voorspeld door de European employment strategy, te behalen. Toch zijn de Barcelona-doelstellingen om kinderopvang voor nul tot drie jaar tot 33 procent te verhogen en die voor drie tot zeven jaar tot 90 procent, in veel Europese landen nog niet gehaald. Alleen België, Denemarken, Finland, Nederland en Zweden voldoen aan deze doelstellingen voor de jongste kinderen. In sommige andere landen, zoals Oostenrijk, Tsjechië, Hongarije en Polen, zijn opvangfaciliteiten voor jonge kinderen nog maar voor 10 procent van de kinderen beschikbaar.

Het gebrek aan goede voorzieningen voor de allerjongste kinderen staat niet alleen een evenwicht tussen werk en privéleven in de weg, maar belemmert ook het welzijn, de educatie en sociale inclusie van een kind op een cruciaal moment in de ontwikkeling, ongeacht de werkstatus van de ouders. Statistiek alleen creëert echter geen gelijke kansen voor kinderen. In de inclusieve Europese maatschappij moet het een publieke verantwoordelijkheid zijn om goede kinderopvang te garanderen en voortdurend te monitoren, voor zowel de kinderen van nu als voor die van toekomstige generaties.

Agnes Simonyi is professor in de sociologie (ELTE University, Budapest) en adviseur (Institute of Family and Social Policy, Budapest). •

Literatuur:

- European Commission (2008): *Renewed Social Agenda: Opportunities, Access and Solidarity in 21st Century Europe*, Communication from the Commission, Brussels, COM (2008) 412
- OECD (2007): *Babies and Bosses, Reconciling Work and Family Life*, Paris/Paris